

PER UNA CARTA DE DRETS SOCIALS COM A PROCÉS DE CONSTRUCCIÓ DE LA CIUTADANIA SOCIAL COMUNITÀRIA¹

Col·lectiu de Treball Social de Ca Revolta²

RESUM

El sistema públic de Serveis Socials està patint un atac governamental sense precedents amb l'excusa de la crisi. Es pretén derrocar les conquestes socials que han sigut el fonament de la democràcia, precisament ara que la desigualtat social és cada dia mes descarada. Per açò des del col·lectiu volem aportar el nostre granet de sorra proposant un procés que contribuïska a reforçar la base comunitària des de la participació.

PARAULES CLAU: Drets Socials, Ciutadania, Serveis Socials, Treball Social Comunitari, Carta Social.

ABSTRACT

The public system of Social Services is suffering an unprecedented government attack, using the global crisis as an excuse. Their plan is to ruin the social achievements that are the foundations of our Democracy, just when the social inequality is blatant. Therefore, we would like to do our bit by proposing the implementation of a new process that contributes to strengthen the Community participation.

KEY WORDS: Social Rights, Citizenry, Social Services, Community Social Work, Charter of Fundamental Rights.

---

¹ Article publicat a la Revista Treball Social i Serveis Socials TSnova. N° 6, Semestre 2º. 2012. ISSN: 2171-6005, pp. 85-99.

² El Col·lectiu de Treball Social de Ca revolta el formen: Pep Pacheco, Bea Morilla, Javier Aguado, Rafael Muñoz, Eva Botella, Sergi López, Xema Pavía, Jorge Gálvez, Mario Lekunberri, , David Martín, Teresa Benac, Sergio Cifuentes, Loren Pérez, Ángeles Serrano, Miquel Monsell, Xavi Uceda i Paco Andrés.

I) INTRODUCCIÓ

Fa uns mesos el Col·lectiu de Treball Social de Ca Revolta va iniciar la tasca d'elaborar una proposta de Carta Valenciana de Drets Socials. Aquesta proposta va quedar plasmada en un document que, després d'un període de reflexió col·lectiva i debat, va ser assumit per l'Aliança per un Sistema Públic de Serveis Socials.

El passat 27 de juny la Carta de Drets Socials que proposa aquesta Aliança va ser presentada a les Corts Valencianes³ en un acte que va comptar amb la participació de col·lectius que estan patint de manera extremadament greu les retallades i impagaments del govern valencià: receptors de la renda garantida de ciutadania, persones en situació de dependència, afectats per les hipoteques, immigrants, refugiats, aturats i persones en situació d'exclusió social.

El que teniu a continuació són algunes reflexions que ens han acompanyat en el procés de composició i debat que hem tingut dins del col·lectiu. Al final, el text que dóna títol a aquest article.

II) DE LA CRISI I ELS SEUS AVATARS: ES TRACTA NOMÉS DE RETALLS SOCIALS CONJUNTURALS?

No descobrim res de nou si afirmem que els serveis socials públics⁴ estan en una situació catastròfica.

Des de la nostra perspectiva - la del Treball Social Comunitari- aquesta situació de catàstrofe social està emmarcada en un canvi de paradigma: la ruptura del pacte social que va donar llum l'Estat de Benestar. Aquesta fórmula d'administració estatal ha suposat la institucionalització d'un ampli ventall de drets socials per a les majories socials dels països de l'eurozona, però també ha desactivat la participació ciutadana en assumptes crucials per al

---

³ En aquests moments i a escassos metres, el Partit Popular presentava el seu projecte de Llei de Carta de Drets Socials a les Corts Valencianes.

⁴ Sistema que diferencia la responsabilitat pública del tipus de gestió. Així entenem com inclosos, en el que anomenem Sistema Públic de Serveis Socials, tots aquells programes o projectes d'intervenció social que desenvolupen un gran nombre d'ONG, associacions, col·lectius o entitats d'iniciativa social, sense ànim de lucre, en molts diversos àmbits.

desenvolupament comunitari, grupal i individual i ha laminat la iniciativa social i la implicació de la ciutadania en la cosa pública. L'Estat de Benestar ha integrat a les classes mitjanes en el sistema vigent i ha dotat, amb això, al capitalisme d'una gran estabilitat i d'una legitimitat que no tenia en tota la primera meitat del segle XX.

Crida l'atenció que algú s'estranye de la gran facilitat amb que les elits financeres i les grans corporacions transnacionals, amb l'ineestimable suport de les castes polítiques governants, s'hagen decidit a la supressió dels drets socials conquerits i considerats per la ciutadania com intocables - Educació, Salut, Serveis Socials, Habitatge, Pensions o Assegurances de Desocupació - i tot això, en un context d'una profunda crisi econòmica mundial que està colpejant brutalment a àmplies capes de la població i amb especial cruessa als països del sud de la eurozona i als sectors socials més vulnerables.

La cobertura ideològica de polítiques tan agressives com les que s'estan imposant en l'actualitat contra els drets socials i que a més porten implícites una retallada de drets civils i polítics - recollits en la nostra Constitució com a drets fonamentals d'un estat social i democràtic de dret - ve de molts anys enrere.

El que a finals dels anys 70 es va anomenar la revolució conservadora i que va estar capitanejada pels països anglosaxons, dirigits per Margaret Thatcher i Ronald Reagan, va ser l'inici d'una ofensiva desenfrenada contra la intervenció de l'Estat en l'economia i en la provisió de béns i serveis com a forma de redistribució de la riquesa.

Doncs bé, aquestes agressives formulacions neoliberals, primer, han anat guanyant la batalla al terreny de les idees i gairebé sense oposició, en aquest àmbit, per part de les forces i moviments progressistes. A continuació, a les elits governants els està sent relativament còmode rematar la feina, concretant-la, en buidar de contingut social la funció de l'Administració de l'Estat. De nou es proposen des de les esferes del poder els vells esquemes liberals del "laissez-faire" i de la virtualitat de l'acció de " la mà invisible". Tots dos fonaments ideològics fan aparèixer al Mercat com l'única institució eficient en la regulació de l'economia i també de les relacions humanes.

El que seria president del govern, sentenciava al 95:

Hablar de economía no es otra cosa que hablar del bienestar de los españoles. Por eso cuando oigo hablar del Estado del Bienestar, me importa muy poco que este sea Estado, y mucho que sea de bienestar. Creo que es urgente un debate en profundidad sobre el modo de prestar de una manera más eficiente los servicios sociales. No se trata de contraponer doctrinariamente lo público y lo privado sino de encontrar el modo mejor y más barato de asegurar las prestaciones. Los costes crecientes y sin control están impidiendo la mejora de los servicios y comprometiendo su futuro. La introducción de competencia en la prestación de los servicios públicos puede ser un factor decisivo tanto para la mejora de la calidad como para el control de los costes. En cualquier caso creo que el que exista mayor libertad para elegir es siempre un factor decisivo de bienestar⁵

L'actualització d'aquests postulats releguen els Serveis Socials Públics a una posició residual. A l'Estat Espanyol això es posa de manifest, per posar només un exemple, amb la proclamació a Castilla - La Mancha del Plan de Garantías de los Servicios Sociales Básicos i la paradoxal i immediata suspensió dels convenis subscrits amb els Ajuntaments en matèria de Serveis Socials Bàsics i altres programes d'atenció social.

Així ho reclamava a la Consejería el propi Colegio Profesional de Castilla - La Mancha:

...que despeje cuanto antes la multitud de incertidumbres existentes entre los usuarios, entidades y profesionales de los servicios sociales de la región en torno a si van a seguir recibiendo servicios el año que viene, tienen que cerrar la entidad o no, dejar a las personas atendidas en la calle, a si van a cobrar las actividades y los servicios encargados por la propia consejería este año, si tienen que enviar a los profesionales al paro o no, y sobre todo despejar de una vez alguna incógnita sobre qué va a pasar el año 2012⁶

Amb l'accés de la dreta al poder, la xarxa bàsica de Serveis Socials pateix una retallada sense precedents en el seu pressupost estatal i passa de 86 milions d'euros el 2011 a 56 en 2012. Els

---

⁵ Aznar, J.M., España, la segunda transición. Ed Espasa Calpe. Madrid, 1995

⁶ Recollit al bloc de la Plataforma en Defensa del Sistema Público de Servicios Sociales de Castilla- La Mancha el 10 de novembre de 2011.

30 milions pressupostats per al 2013 suposen una nova retallada del 40% i, per tant, la liquidació del Pla Concertat. Així de clar.

	Euros 2011	Euros 2013	Decrement -66%
Total estatal	86.433.150	30.006.000	-56.427.150 euros
País Valencià	8.602.691	2.986.497	-5.616.194 euros ⁷

La subordinació de qualsevol política pública al principi d'estabilitat pressupostària impregna els discursos oficials i també els textos legals. Ja no importa tant el contingut del qual es tracte o les conseqüències socials que comporte, el primordial i prioritari és que no s'excedisquen els objectius de dèficit públic consagrats, ara també, a la Constitució.

Amb l'excusa de la crisi es comencen a revisar algunes categories: els Serveis Socials perden el seu estatus de quart pilar de l'Estat de Benestar a favor d'una incipient Llei de Dependència; el insuficient desenvolupament es fa, en moltes ocasions, a costa del propi sistema.

Al País Valencià les dades no poden ser més demolidores, la nefasta gestió del Consell i els impagaments que suporta el sector social han posat en una situació desesperada a milers de ciutadanes i ciutadans, famílies i professionals. Només en atenció a les persones en situació de dependència el deute de la Generalitat es calcula en 50 milions d'euros.

Les recurrents protestes del govern valencià davant l'insuficient finançament estatal en Serveis Socials, no són tan greus quan el partit que governa l'Estat és el mateix que el que governa l'Autonomia, encara que els greuges siguen encara majors. Llavors ja no es parla de "il·legalitat", "incompliment" o "falta de reconeixement" sinó de les "dificultats de finançament", que "la solidaritat és fonamental" o de "posar-hi imaginació":

Hay que echarle imaginación. Alguna solución habrá que darle. No estamos ni en la fase de cómo se va a gestionar, estamos en la de conocer las posibilidades que hay de abrirlo. Desde el punto de vista de gestión da igual que lo gestione A o B, al final lo pagan los impuestos de los valencianos. No estamos, por desgracia, en ese momento de plantearnos si será una gestión privada o pública. Ya veremos ...

---

⁷ Font: Asociación Estatal de Directores y Gerentes en Servicios Sociales.

Se podrá en marcha porque hay demanda, pero falta la financiación que es lo más difícil⁸

L'informe DEC (2012) de la Asociación Estatal de Directores y Gerentes de Servicios Sociales, ja constataba les greus mancances que afecten el nostre sistema:

La Comunidad Valenciana se encuentra en el lugar más atrasado en materia de servicios sociales de toda España, ..., y a una gran distancia de las Comunidades que evidencian mejores resultados. Y esto ocurre en prácticamente todos los indicadores de cobertura: estructuras básicas, plazas residenciales, servicios domiciliarios, rentas mínimas de inserción, atención a la personas en situación de dependencia ... De tal manera que no se puede imputar a ningún sesgo de un índice, como es el que nos ocupa, la situación tan lamentable que refleja de cómo se encuentran los servicios sociales en la Comunidad Valenciana, sino que evidencia una realidad incuestionable frente a la que cualquier argumento no es sino un intento de tergiversar esta cruda realidad.

Importa señalar también que estas carencias en materia de servicios sociales no sólo constituyen un déficit de ciudadanía para los habitantes de la Comunidad Valenciana, en un momento en el que los servicios sociales son tan necesarios para garantizar un nivel digno de calidad de vida y prevenir la exclusión social de las personas y familias más afectadas por la crisis y el paro, sino también una falta de oportunidades para el empleo, ya que el sector ha demostrado no sólo su capacidad, sino una extraordinaria eficiencia del gasto público como generador de empleo. Y este déficit resulta especialmente grave en una Comunidad con uno de los porcentajes más elevados de paro⁹

No podem estar més d'acord. És en aquest marc en el qual s'inscriu la nostra proposta de Carta Valenciana de Drets Socials.

---

⁸ Declaracions de Joaquim Martínez, Secretari Autonòmic el passat setembre a Torrevieja referides a un centre per a persones amb discapacitat acabat a principis d'any i que roman tancat. Font: Diari Informació, edició del Baix Segura (22 de setembre de 2012).

⁹ L'informe íntegre es pot consultar en la pàgina de la AEDGSS
<http://www.directoressociales.com/>

III) Per què una PROPOSTA DE CARTA SOCIAL VALENCIANA ?

La proposta de Carta de Drets Socials no l'hem plantejada com un document que pretén ser l'aval jurídic d'un extens catàleg de drets de ciutadania. El que proposem és un procés de construcció de la ciutadania social comunitària.

A qualsevol lectora o lector interessat pot assaltar-li el dubte i pensar que és una proposta poc realista, desgavellada o utòpica, donada la situació econòmica tan precària en què ens trobem.

La gran estafa econòmica que és la crisi actual s'ha generat per la irresponsabilitat i l'avarícia sense mesura de les elits econòmiques i financeres que dominen l'economia mundial. I això, amb la complicitat d'una classe política corrupta que gestiona la majoria dels governs nacionals dels països de l'eurozona i la poderosa burocràcia de les institucions polítiques i econòmiques de la Unió Europea. Uns i altres estan portant a la ruïna a moltes persones, grups i comunitats; el que planteja la necessitat d'exigir un augment de la protecció social perquè no siguin les classes subalternes les que paguen el cost d'una crisi en la qual no han tingut res a veure. Defensem la lògica que, a més necessitats humanes, més drets socials i de ciutadania.

Comencen a quedar lluny de la realitat les nobles aspiracions d'aquell Treball Social que fonamentava la seva raó de ser en la teoria del canvi social i en la participació ciutadana en el desenvolupament dels drets socials i de ciutadania.

Tanmateix, repassant els debats i propostes sobre la situació de les polítiques socials de finals dels anys seixanta i principis dels setanta del segle passat, podem advertir que no és la primera vegada que ens trobem amb situacions socioeconòmiques i polítiques en què es qüestiona els sistemes de protecció social i per extensió el rol del Treball Social i considerem que, igual que en aquells anys es va respondre amb un contundent procés de reconceptualització teòrica i pràctica de la intervenció social i això va servir per tornar a recolocar el centre d'atenció en la pràctica professional de les i els treballadors socials així com en les reformes democràtiques necessàries per al canvi social, avui hem de superar de nou els enormes obstacles que ens trobem per a la nostra intervenció en el context descrit d'una *globalització negativa* que amenaça amb emportar-se per davant tot l'àmbit de l'espai social, deixant les relacions humanes reduïdes exclusivament a la confrontació entre el mercat i els drets democràtics de ciutadania. També aquest tipus de globalització ha provocat que l'exercici

democràtic del poder es divorcie traumàticament de la política que ha d'emanar de la sobirania popular.

El Treball Social modern pot i ha de recuperar un paper destacat en el desenvolupament de les polítiques socials que garantisquen el benestar de les persones, la cohesió social i els valors de la dignitat humana i la solidaritat social.

Per això, hem d'intervenir des de l'àmbit professional i des de la nostra condició de ciutadans i ciutadanes.

En el primer àmbit sembla que és hora de plantar-se davant les circulars o ordres que des de l'esfera política ens condicionen en gran manera i que deixen en paper mullat el que considerem una norma suprema en Serveis Socials: l'operativitat efectiva de la Declaració Universal dels Drets Humans.

A part dels recursos institucionals, les i els treballadors socials hauríem de conèixer i informar d'altres iniciatives o recursos comunitaris que permeten fer conscients als ciutadans de la necessitat de defensar el Sistema Públic de Serveis Socials i denunciar els drets conculcats.

El Treball Social necessita de lideratges institucionals com l'Escola Universitària de Treball Social, en l'àmbit acadèmic, o com el Col·legi Professional en la defensa de l'estatus de les treballadores i treballadors socials, en els aspectes de la dignitat de la professió i el seu reconeixement com mediadors en els conflictes socials.

Des de la nostra condició de ciutadanes i ciutadans hem d'aportar les nostres potencialitats i sabers, des de l'àmbit del Treball Social, per ampliar els drets de ciutadania de caràcter econòmic, social, cultural i polític, en la perspectiva de canvis i transformacions que apunten a una autèntica democràcia en la qual la sobirania - més enllà de la legalitat resultant de la delegació política a través del vot - residisca permanentment en les reivindicacions, desitjos, aspiracions i interessos de les comunitats humanes.

En la proposta de Carta Social hem recollit, al costat de la reivindicació d'un Sistema Públic de Serveis Socials, el dret a l'habitatge, uns sistemes públics i de qualitat en l'àmbit de l'educació i la salut o unes propostes democràtiques d'integració social i cultural de les

minories ètniques o de la immigració extracomunitària, un ventall de propostes que no es contemplen com a part dels sistemes públics de protecció social a l'ús en l'actualitat.

En la nostra concepció comunitària del Treball Social cal reivindicacions explícites que trenquen amb la idea d'uns sistemes de protecció social regulats en compartiments estancs i tècnicament especialitzats. La comunitat és l'àmbit en el qual cal resoldre els problemes socials derivats de situacions de precarietat, dependència o exclusió per raons d'estatus social, gènere, edat, origen o cultura.

Al llarg del recorregut del text de la Carta consignem exigències per a una ciutadania social comunitària que situa les persones, en la seva dignitat com a éssers humans, al centre de l'acció social. Per això incloguem, entre altres demandes necessàries, el dret a un ingrés econòmic - Renda Bàsica Universal- que garantisca una existència digna de ser viscuda.

Així mateix, no centrem les nostres propostes exclusivament a aconseguir la reversibilitat dels drets retallats, ni tornar a la fórmula de l'Estat de Benestar que, a canvi d'un sistema de protecció social, lamina la iniciativa individual o comunitària i la participació ciutadana en la resolució dels problemes que afecten les comunitats, els grups i les persones.

Segons el nostre parer, hauríem de fer un exercici de reflexió al voltant de les qüestions que aquí es plantegen des d'una perspectiva d'unir esforços i voluntats davant del que se'ns ve a sobre i que és molt més que les retallades socials.

Sense una estratègia de llarg recorregut, sense espais de debat amplis i plurals, sense implicacions de les i els intel·lectuals i sense una mobilització de majories socials, ... els fulls de ruta del curt termini, ens sembla que no ens porten a bon port. Guanyar en el terreny de les idees - primer cal tenir-les, clar, i després compartir-les i estendre-les -es fa necessari per afrontar els reptes d'un present dur i d'un futur molt incert.

Combatre, des del Treball Social, conceptualitzacions que es presenten com qüestions tècnicament asèptiques i no com formulacions ideològiques interessades; per exemple, la flexibilitat, les reformes estructurals, la reordenació o racionalització de recursos, l'estabilitat pressupostària, la reducció del dèficit públic, el rescat i la sobirania, la prima de risc o les agències de qualificació ... per una banda, i de l'altra, encertar a com tractar les pors, les

enormes incerteses que s'han generat, les obsessions per la seguretat enfront de la solidaritat i la llibertat.

Tot això es presenta com una imperiosa necessitat a l'hora de dissenyar una intervenció social d'acord amb les necessitats que planteja l'actual crisi. Poder tractar i reflexionar-hi, d'una manera oberta i àmplia, és important si volem articular un discurs que facilite l'acumulació de força social per les confrontacions a les que anem a veure'ns emplaçats.

BIBLIOGRAFÍA

AGUADO, Javier (2012). Modelos de renta básica y enfoques sobre su viabilidad política. Una defensa de la renta básica de las iguales. Comunicación presentada en las XIII Jornadas de Economía Crítica (Sevilla, febrero de 2012). Disponible en: <http://www.ucm.es/info/ec/jec13/index.htm>

ASOCIACIÓN ESTATAL DE DIRECTORAS Y GERENTES DE SERVICIOS SOCIALES (2012). Informe sobre el estado social de la nación. Julio 2012. Rescatar a las personas y a las familias. www.directoressociales.com

CARRO, Iñaki (2002). Manual de Renta Básica. Gakoa editorial. Donostia-San Sebastian.

FONTANA, Josep (2012). Más allá de la crisis. Texto íntegro de la conferencia pronunciada en León. <http://www.rebellion.org/noticia.php?id=144304>

IGLESIAS, José (2004) Todo sobre la Renta Básica 2. Virus editorial. Disponible en: http://rbis.coordinacionbaladre.org/docsfiles/archivos/Todo_Renta_Basica_2.pdf

ZAMANILLO, T (dir.) (2011). Ética, teoría y técnica. La responsabilidad política del Trabajo Social. Talasa. Madrid.

**PER UNA CARTA VALENCIANA DE DRETS
SOCIALS COM A PROCÉS DE CONSTRUCCIÓ
DE LA CIUTADANIA SOCIAL COMUNITÀRIA**

València, 27 de juny de 2012

<i>Índex</i>	<i>Pàgina</i>
Introducció	14
Ciudadania social y regeneració comunitària	15
<i>Carta valenciana de Drets Socials</i> : aspectes centrals de la ciudadania social, drets socials i garanties	17

Introducció

L'hegemonia del sector financer, després de dècades de constant desregularització i privatitzacions dels serveis públics, animada per una ideologia neoliberal forta, ha aconseguit desplaçar a l'economia productiva i substituir-la per l'especulació financera i amb açò, portar a efecte un projecte neoliberal globalitzador, que és a la vegada un projecte polític, econòmic, de pensament i de percepció de la realitat, que pretén la superació dels principis, l'organització i les finalitats dels Estats Socials i Democràtics de Dret implantats a Europa després de la Segona Guerra Mundial.

Aquest Estats que són conseqüència de l'enorme capacitat productiva de les economies actuals i fruit del pacte entre les forces del treball i les del capital, fa temps que mostren la seua incapacitat per resoldre els conflictes que es generen entre nacions, entre classes, entre gèneres i en la relació dels humans amb la naturalesa.

La prosperitat que s'ha viscut en estes nacions del centre del sistema capitalista ha estat lligada a l'explotació dels recursos materials, energètics i humans de les nacions de la perifèria del sistema i és per tant una prosperitat injusta, condicionada per la impossibilitat d'estes nacions per a fer-se respectar.

Al nostre país, esta prosperitat viscuda ha anestesià de manera general a una societat desproveïda -entre altres coses- de consciència de las catastròfiques conseqüències de la bombolla immobiliària i això ha facilitat, al País Valencià i a la resta dels països desenvolupats del sud d'Europa, que el pensament de les classes dominants siga assumit cada vegada de manera més àmplia, configurant l'anomenat pensament únic que ha impregnat a tot el cos social i l'ha desmobilitzat. A més, no afecta a tots per igual i permet culpabilitzar als pobres i exclosos per "la seua personal ineptitud" en beneficiar-se d'un model social que es pretén correcte.

L'enorme capacitat desenvolupada pel sistema productiu, ha posat en evidència les limitacions físiques de recursos que imposa el planeta i la seua incapacitat per a metabolitzar els residus i les contaminacions que genera, donant pas a un emergent pensament econòmic alternatiu que qüestiona el mite de creixement econòmic sostingut.

El fenomen de la globalització econòmica, la fragmentació internacional dels processos productius, la cessió de sobirania a organitzacions internacionals (OMC, FMI, BCE, CE,...), les grans sumes de capitals i les desregularitzacions dels seus fluxos que estan a disposició dels fons de pensions i d'inversió i la revolució informàtica, ha permés que el capital més especulatiu haja arribat a ser el dominant i donat lloc al fenomen de financiarització de l'economia i més recentment a l'actual crisi.

Amb motiu d'ella s'ha iniciat un macroprocés de regressió social -desregulació laboral, retallades i retrocés en les conquestes socials- que condueix al desballestament de l'estat del benestar.

Cada vegada és més general el pensament de que esta crisi és sistèmica i que afecta molt especialment als sistemes democràtics que comencen a ser qüestionats àmpliament, a les formes de relacionar-se les persones entre sí, i a les relacions d'elles amb la naturalesa.

En aquest context de crisi general, s'enmarca doncs la necessitat de reflexionar sobre els Drets Socials que estan sent ràpidament desmantellats, amb una perspectiva que no tinga com a finalitat simplement la recuperació de l'anterior estat del benestar, sinó que afegisca la crítica radical a la mercantilització de les relacions humanes, la necessitat de la seua despatriarcalització, la crítica al mite del creixement i la recuperació de les relacions comunitàries i la participació de les persones i les comunitats en la gestió i provisió dels bens comuns.

Ciutadania social y regeneració comunitària

Proposem a la societat valenciana la posada en marxa d'un procés polític i social de construcció d'una *Carta valenciana de Drets Socials* que done poder a la ciutadania i les seves comunitats, alhora que permeta ser concebuda com un instrument per a la transformació social emancipadora. Una *Carta* que:

- Subordine qualsevol tipus de política econòmica, fiscal, laboral o social, a l'efectiva realització dels drets que conté.
- Articule i garantisca una ciutadania social i econòmica efectiva que, a més de constituir la base d'una existència digna, ens permeta exercir el control de les decisions polítiques que afecten l'esdevenidor de la vida de les persones, els grups i les comunitats.
- Garantisca la base material per a l'exercici dels drets formalment reconeguts.
- Articule un procés de regeneració comunitària i de reapropiació dels recursos, l'espai social, cultural i dels coneixements, orientat a superar les estructures de dominació classista i patriarcal.
- Reconega i valore la diversitat i pluralitat humana en totes les seves dimensions i abast, siguen aquestes d'edat, ètnia, gènere, orientació sexual, salut, idees o capacitat econòmica.
- Iniciada i promoguda des de la base, siga fruit d'un procés horitzontal i radicalment igualitari. Tot això mitjançant formes d'acció col·lectiva articulades des d'allò local cap a nivells superiors de l'acció sociopolítica.

Proposem fugir de la temptació de fixar l'objectiu en l'obtenció d'un mer text normatiu. Situem el valor de la *Carta valenciana de Drets Socials* en el propi procés de la conquesta social, ja que aquest procés ha de ser estímul i oportunitat per a la reflexió crítica i la presa de consciència, així com l'ocasió per a la creació i recuperació dels vincles comunitaris i l'activisme social.

D'acord amb tot això, proposem que el procés s'inicie amb l'obertura d'un ampli debat sobre l'ideal comunitari íntimament lligat a la plena ciutadania social, el qual ha de servir permanentment de referent per valorar la consecució dels fins plantejats:

- Un ideal de comunitat que realitze un principi de desmercantilització i de despatriarcalització de les relacions humanes, en el sentit que siguen predominants en l'acció individual i col·lectiva les motivacions i actituds igualitàries, prosocials, altruistes i cooperatives, generadores de bé comú, confiança social i suport mutu.

- Un ideal de comunitat que busque la generació de les condicions necessàries per a l'eliminació de les desigualtats entre dones i homes i redefinisca totes les situacions des de la perspectiva de gènere.
- Un ideal de comunitat fonamentat en l'acció comunicativa; en què les persones busquen entendre's, negociant una definició de la situació, de manera argumental, per a poder coordinar de comú acord les seves accions.
- Un ideal de comunitat que garantisca un àmbit propi i autònom de la persona en la seva diversitat.

Algunes notes característiques addicionals d'aquest ideal de comunitat són:

- L'autonomia personal i la col·lectiva ha d'estar en la base de qualsevol projecte comunitari radicalment democràtic i inclusiu.
- L'acció comunitària reconeix el conflicte d'una manera natural i no criminalitzadora; com un fet consubstancial a les persones que no ha de ser negat i que ha de ser percebut com una font d'oportunitat. Han de ser constitutives de l'acció comunitària les actituds basades en la prevenció; en el reconeixement, el foment i la validesa de la diversitat; i en la no-competitivitat, entre d'altres.
- La comunitat, ho és, en tant que pot permetre la socialització dels recursos i comprometre's amb la universalitat en l'accés a aquests.
- La regeneració comunitària ha d'implicar l'empoderament de les comunitats i la seva capacitat per incidir significativament en les escales intermèdia i global.
- El col·lectiu i allò comú ha de ser l'àmbit natural per l'enfocament i la resolució dels problemes. L'acció comunitària ha de denunciar les pautes de desmuntatge dels agafadors col·lectius de la persona, així com aquelles altres que invisibilitzen les dimensions compartides dels problemes socials. Ha de denunciar, també, la lògica individualista de les responsabilitats, fonament de la ideologia de l'èxit / fracàs que, combinada amb la cultura de la por, és a la base de creixents nivells de criminalització, estigmatització i repressió.
- L'acció comunitària ha de permetre a les col·lectivitats transitar d'una identitat de resistència a una altra identitat de projecte. La primera és reactiva, mentre que la segona habilita l'articulació de projectes democràtics de participació ciutadana en clau transformadora.
- Una comunitat consubstancial amb la construcció d'una ciutadania plena, en la qual les persones no són receptores passives d'ajudes i prestacions, sinó agents del seu propi canvi. Els drets socials genuïns han de ser instruments d'activació sociopolítica i comunitària.
- La identitat col·lectiva és una condició necessària per a la formació del subjecte col·lectiu comunitari i per a l'existència de la pròpia comunitat. Per això, cal crear les condicions necessàries per al manteniment de les xarxes naturals, de suport mutu, referències comunes, reapropiació dels espais públics i de les xarxes formals, sense que això signifiqui identificar la comunitat amb un ens d'interessos homogenis, ans el contrari, la comunitat ha de considerar la pluralitat cultural, d'actors i interessos diversos, d'usos i costums també diversos i tot això en una perspectiva d'inclusió social de cada persona o grup que conforma una comunitat humana.

- L'acció comunitària aspira a avançar tot el possible en els processos de desprofessionalització i destecnificació i a evitar, amb això, la delegació en els tècnics per a la resolució de tots i cada un dels problemes que puguem aparèixer en el decurs de la convivència comunitària. Per a això, cal incorporar pautes de democràcia directa i inclusiva; reconèixer i respectar la multiplicitat dels nivells i espais de decisió.
- El fet comunitari no és possible sense el reconeixement del dret a decidir com a dret col·lectiu primordial. Les comunitats han de ser el contrapoder dels grans poders polítics i econòmics, al punt de poder influir-ne decisivament en les decisions, i fins i tot de poder vetar projectes antisocials o que atempten contra la pròpia articulació de la comunitat.
- L'acció comunitària exigeix reconèixer el valor i la validesa del coneixement que la vivència quotidiana proporciona a les persones, així com criticar el mite de la superioritat del coneixement expert.
- L'educació popular mitjançant l'acció cultural i la reflexió crítica és una de les principals accions comunitàries. S'ha d'integrar de processos de recerca d'allò comú, tot deslligant-se, en conseqüència, de models basats en relacions verticals de transmissió de coneixement.

Carta valenciana de Drets Socials: aspectes centrals de la ciutadania social, drets socials i garanties

Aquesta *Carta* de drets socials recull i dona efectivitat als principis i valors expressats en la Declaració Universal de Drets Humans. Reconeix i garanteix un conjunt de drets que articulen i desenvolupen els elements constitutius de la ciutadania social, concebuda aquesta com a fet inherent a la mera existència de les persones i en igualtat de condicions per a totes. Esencialment, tals elements serien:

- 1) La vida digna, tant individual com col·lectiva, que ha de ser objecte de protecció mitjançant el dret inalienable a la mateixa, el qual no ha d'estar vinculat, en cap cas, a l'estatus econòmic que proporcionen les rendes del treball. El treball assalariat no pot ser considerat ni com un valor, ni com l'únic element d'integració social. El dret a la vida digna implica la necessitat de desplaçar la centralitat social de la institució del treball assalariat.
- 2) Igualtat de gènere. Dret a la igualtat d'oportunitats de dones i homes per triar i combinar responsabilitats familiars i laborals.
- 3) Un hàbitat que responga a les necessitats de les persones i les comunitats i que supere les fronteres físiques i culturals, garantint la lliure mobilitat de totes les ciutadanes i ciutadans.
- 4) Capacitat de la comunitat a decidir sobre allò que li pertoca i a uns serveis públics que garantisquen l'abordatge col·lectiu de les necessitats i aspiracions socials.
- 5) La conservació de l'ecosistema establint un just equilibri entre l'ésser humà, la natura i la producció de béns i serveis.
- 6) La plena ciutadania social és un fet inherent a la mera existència de les persones. Qualsevol acte del poder que supose una desposseïció de l'existència jurídica o menyscabament de qualsevol dret fonamental és il·legítim.

A partir d'aquesta concepció de la ciutadania, els principis i valors que han d'inspirar i informar els drets socials són:

- Pluralisme i diversitat. No competitivitat.
- Universalitat i incondicionalitat, autonomia i dignitat, enfront del paternalisme o l'estigmatització social i suficiència en els nivells dels drets.
- Inclusivitat en el sentit que els serveis han d'adaptar-se a les persones i no a l'inrevés; eficàcia i participació.
- Igualtat, llibertat real individual i col·lectiva.
- Transparència i participació democràtica. Desmercantilització i no aprofitament privat.
- Tutela judicial efectiva i suficiència financera com a garantia dels drets socials.
- Control democràtic dels poders públics, econòmics i socials.
- Sostenibilitat social, mediambiental i cultural.
- Llibertat d'expressió.

Finalment, alguns aspectes concrets que proposem com a continguts específics de la *Carta valenciana de Drets Socials* són:

- (A) El dret a un sistema públic de serveis socials, que garantisca l'accés a les prestacions bàsiques com un dret de ciutadania, que evite els processos d'exclusió social i que assegure la igualtat d'oportunitats, la promoció de l'autonomia personal i l'atenció a les persones en situació de dependència, a les persones amb discapacitat, als menors, a les persones immigrants i a les dones.
- (B) Dret a un sistema públic de sanitat lligat a la condició de ciutadania, que atenga els aspectes biològics, psicològics i socials de la salut. Que pose l'èmfasi en la prevenció de la malaltia i la promoció de la salut i l'atenció als seus determinants socials. Que es mantinga fora del control privat i de la influència decisiva del complex industrial biomèdic, farmacèutic i tecnològic. I que hi permeta la participació efectiva dels usuaris i professionals en la seva gestió i control a tots els nivells.
- (C) Dret a un sistema públic d'educació plural, de qualitat, laic i en valencià al llarg de tota la vida, que s'adapte a la diversitat de totes les persones, que utilitze metodologies eficaces, que permeta l'aprenentatge a totes les persones per tal que puguin desplegar les seves potencialitats i desenvolupar-se de forma creativa.
- (D) Dret a una renda bàsica universal, no condicionada, individual i suficient en la seva quantia per assegurar una vida digna.
- (E) Dret a l'ocupació de qualitat i socialment útil i a la llibertat sindical, en coherència amb el principi: "a cadascú, segons la seva necessitat; de cadascú, segons la seva capacitat".
- (F) Dret de les persones i de les comunitats a recuperar i promoure els mecanismes naturals per satisfer els béns públics.
- (G) Dret a la identitat, a la no discriminació i a la lliure expressió; a triar en igualtat entre les diferents opcions vitals (professionals, personals, d'identitat de gènere, de

models de convivència), i al fet que el gènere no siga un factor addicional de risc social i vital. Dret a l'autogestió del propi cos.

- (H) Dret a l'habitatge i l'espai urbà idoni per a la cohesió social, la participació pública i el ple desenvolupament de les persones i les comunitats.
- (I) Dret a una integració social justa, democràtica i respectuosa amb les diferències culturals dels nouvinguts. Derogació de les legislacions excepcionals com la Llei d'Estrangeria, entre altres, i la seva substitució per una política de migracions presidida pels principis i valors continguts en la Declaració Universal dels Drets Humans.
- (J) Així mateix, aquesta *Carta valenciana de Drets Socials* ha de reconèixer l'Estatut d'autonomia cultural del poble gitano.

No creiem que una Carta de drets socials, concebuda exclusivament com un instrument jurídic, siga tot el que es necessita per assegurar els objectius pretesos. Només un veritable procés de lluita social, que involucre a tota la societat en una dinàmica de transformació social emancipadora, pot garantir efectivament els drets de la ciutadania social. No obstant això, no hem de renunciar a exigir-hi garanties financeres i institucionals com les següents:

- Reconeixement, per llei, dels drets socials.
- Garantia, per llei, de la suficiència financera dels drets socials, de manera que la manca d'adequada consignació pressupostària comporte la nul·litat de ple dret dels pressupostos de l'Administració.
- Establiment, per llei, d'un sòl o mínim legal de despesa social per habitant.
- Establiment de prou garanties jurisdiccionals per a l'efectiva tutela judicial dels drets socials.